

ökkel vesznek részt? Miként lehet rangjához méltó hírverést, propagandát kifejezni, hogy bekerüljön az ország és a régió kulturális eseményeinek központjába? Hogyan lehet olyan infrastruktúrális háttérrel biztosítani, hogy az előbbi feltételnek eleget tudjon tenni a város, a megye, a régió?

Ahogy átgondolandó a magyarországi színházi fesztiválok rendszere, egymáshoz és a környező államok hasonló rendezvényeihez való viszonya, előbb-utóbb a kisvárdai találkozó célja, szerepe, lebonyolítási rendje is újraértékelendő. Hogy mindaz az

érték, ami az eddigi tizenhét évad nyomán megszületett, megmaradjon, de megújuljon a kor igényei és követelményei szerint a keret, amelyben ezek az értékek megmutatkozhatnak.

Munkatársaimmal-tanítványaimmal, a közelmúltban végzett vagy még diákoskodó kolozsvári és marosvásárhelyi teatrológusokkal a fesztiválon tapasztalható tendenciák érzékeltetésén túl mindenekelőtt azokról az előadásokról szeretnénk képet adni, amelyek együttesen jelzik a határon túli magyar színházi élet erejét, általános színvonalát.

Zakatoló láncfűrész

■ MADÁCH IMRE: AZ EMBER TRAGÉDIÁJA ■

A Csíki Játékszín előadása sok tekintetben szakít a *Tragédia* magyar előadás-hagyományával. Fő célja a párbeszéd, az élő kapcsolat megteremtése a közönséggel. A rendező, Gavriil Pinte mellőzi a bonyolult filozofikus utalásokat, a közönséget az első emberpár útítársává teszi, rendezése mégis a mű egyetemes gondolatiságára reflektál.

Az első három szín statikus. Négy összetolt asztal előtt ülnek a színészek, avagy diákok, netán az égi kar. Az asztalfőn helyet foglaló idősebb színész (Fülöp Zoltán) mintha tanár vagy rendező lenne; a situáció olvasópróbát idéz, de lehetne felolvasószínházi bemutató is. Kezdetben bárki lehet Ádám és Éva, a szöveg izlelgetése, értelmezése, megismerése közben egy-egy pillanatra már igazi színpadi helyzetek születnek az égi vagy a paradicsomi s az azon kívüli színekben.

A színészek egyenruhát viselnek, a lányok szürkét, a fiúk feketét. Kivételt képez a többiek közül kiváló Éva (Antal Ildikó), aki ruhájára kardigánt vesz, és Lucifer (Keresztes Szabolcs), akinek fekete

Kosztándi Zsolt és Antal Ildikó

theater.hu - Illovszky Béla

ingé alól kivillan piros pólója, sőt, piros zoknit is kap. A fekete és a piros szín végig hangsúlyos az előadásban: feketék a tárgyak, sötét tónusú a színpadkép, míg a piros a vér, a halál, az erotika, a szellem elfajulásának és az egyéniség feladásának, illetve az erkölcsi fertőnek a szimbóluma (az V. színben a demagógok piros lepedőn ülnek, majd az alá bújva intrikálnak; piros lepel alatt teszi magáévá Lucifer Hippiát, piros hold alatt csálja meg Borbála Keplert stb.).

Az egyiptomi színben a piramis fehér karikákból épül, amelyeket fekete vászonra festenek. Néha piros pötty kerül a karikák közé, jelezve: valaki meghal. A Fáraó (Kosztándi Zsolt) az asztalfőn ülve várja a feléje kuszó rabszolgát, aki úgy tolja magát a kényúr elébe, mintha már Kharón ladikjában evezne a túlsó partra. Miltiadész – a szerzői utasítással ellentétben – nem kard által hal meg, hanem láncfűrész végez vele, melyet Lucifer működtet.

Pinte *Tragédia*-változatát a Narrátor fogja össze, aki hol felbukkan, hol eltűnik, de éppúgy rányomja bélyegét a történetekre, mint a fekete és piros üzenetszerű váltakozása. Fülöp Zoltán mint az isteni mindentudás képviselője tolmácsolja az egyes színeket, így a rómat is, melynek csúcspontján Hippias, miután megcsókolja a pestist, lisztet szitál a dőzsölő, élvhajhász társaságra, majd a maradékkal magát hinti be.

A prágai színben Kepler a horoszkópok „állását” színes golyókból olvassa ki, a sorsokat azonban mintha az e golyókkal biliárdozó Lucifer döntené el. Felcsendül a *Marseillaise*, de Dantonnak csak árnyképét látjuk. A tömeg hatalmas francia zászló alatt jár fel-alá, öklét rázza, integet. Az emberek arcát nem látni. A jelenet nyomasztó, ugyanakkor mulatságos is.

A londoni szín a szünetben, a színháztermen kívül zajlik. Igazi vásári hangulat alakul ki, van itt minden: virágáruslány, cigányasszony, szmokingos vak (!) koldusok, finom úri népség. S persze a nézők, akik egy-egy tenyérjésként résztvevőiként bekapcsolódhatnak a játékba, be-bekiabálhatnak a szereplőknek.

A falanszter már újra a színpadon látható. A fehérbe öltözött tudós, a modern számítógépes korok doktora komputerrel irányítja a világot. Az eszkimók üvegburában vannak. Az úrjelenet vizualitásában is hatásos: a sötét színpadon neonszínű bolygók vonulnak át. Aztán a „reményteli” vég: Éva gyereket vár, az élet folyik tovább.

De a barátságos csöndet hirtelen megszakítja a zakatoló láncfűrész, az az eszköz, amely futószalagon szállítja a hullákat, s inkább emlékeztet a XX. század halálgyáraitra (Auschwitzra vagy Srebrenicára), mint a romantika által elképzelt bukott szellemek filozofikus jajkiáltásaira és rémtetteire.

Keresztes Szabolcs Lucifere nem démoni, fölényeskedő intellektuel, inkább romboló tetteit rögeszmésen ismétlő ember. Antal Ildikó Évája sokszínű, akárcsak Kosztándi Zsolt Ádámja.

A sokatmondó fragmentumokból összeálló és sokszor előnyére meghúzott szöveg (dramaturg és a rendező munkatársa: Budaházi Attila) ugyan időnként nehéz helyzetbe hozza a főszereplőket, amikor szinte egy-egy villanásba kell jeleneteik lényegét sűríteniük, egészében mégis tisztán és érthetően, az aktualitás felhangokat is érzékeltetve adja vissza a mű gondolatvilágának egyetemesességét.

KERESKÉNYI HAJNAL